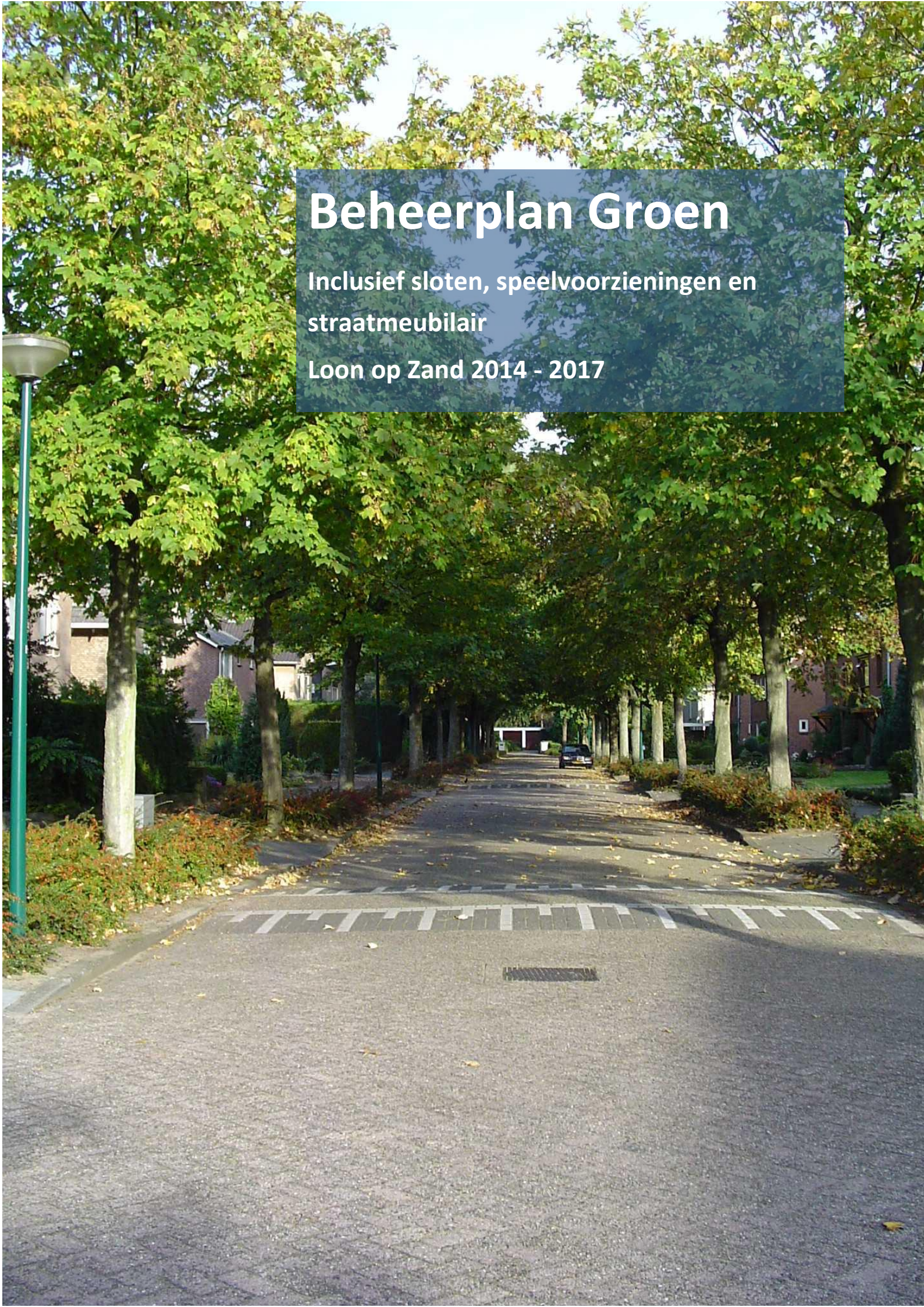

Beheerplan Groen

Inclusief sloten, speelvoorzieningen en
straatmeubilair

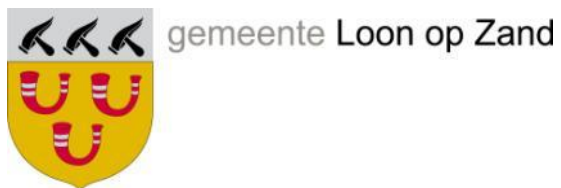
Loon op Zand 2014 - 2017

Project :	Beheerplan groen
Projectnummer :	P486-01
Registratienummer :	2014034
Auteurs :	T. Delisse MSc.
Opdrachtgever :	Gemeente Loon op Zand, F. Derksen
Datum :	Januari 2014

Inhoud

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Afbakening.....	5
1.3	Relatie met andere plannen	6
1.4	Leeswijzer	6
2.	Areaal en kwaliteit.....	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Areaal openbaar groen.....	7
2.3	Areaal Bomen	9
2.4	Areaal sloten (water).....	10
2.5	Areaal speelvoorzieningen en straatmeubilair.....	10
2.6	Kwaliteit.....	12
2.7	Beleving van bewoners.....	15
3.	Beleid en ambitie.....	17
3.1	Wetgeving en richtlijnen	17
3.2	Relevant bestaand beleid	18
3.3	Kwaliteitsambitie.....	20
4.	Werkwijze en organisatie	21
4.1	Vastleggen van onderhoudswerkzaamheden	21
4.2	Contracten.....	23
5.	Kosten	24
5.1	Beschikbare middelen	24
5.2	Berekende kosten.....	24
6.	Strategie en planning	27
6.1	Meerjaren uitvoeringsprogramma (MUP).....	27
6.2	Strategie gehele openbare ruimte	27
6.3	Strategie Groen	28
6.4	Strategie Speelplekken	30
6.5	Water en sloten	31
6.6	Doorkijk na 2017	32
	Bijlage 1: Indeling functiegebieden IBOR	34
	Bijlage 2: Arealen groen.....	35

Bijlage 3: Arealen bomen.....	36
Bijlage 4: Kwaliteit bomen	37
Bijlage 5: Arealen Speelvoorzieningen.....	38
Bijlage 6: Kaarten belevingsscores	39
Bijlage 7: Stroomschema WAS	40
Bijlage 8: Beschikbare middelen 2014	41
Bijlage 9: Kostenkengetallen.....	42

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Groen zorgt voor een gezonde en prettige leefomgeving en draagt bij aan het woongenot en herkenbaarheid van buurten en straten. Groen faciliteert verschillende functies in de openbare ruimte zoals ruimte voor wandelroutes en ontmoetingsplekken en zorgt het voor geleiding van verkeersroutes. Daarnaast heeft het grote invloed op de waardering van de openbare ruimte en biedt het flora en fauna de ruimte om zich te ontwikkelen in de bebouwde omgeving.¹

Dit beheerplan vertaalt de overkoepelende en strategie Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (hier te noemen IBOR) naar toepasbaar beheer en onderhoud van het groen. Hiervoor is het te beheren areaal, de huidige kwaliteit, de kwaliteitsambitie en de financiële situatie vastgelegd. Vervolgens is de strategie bepaald voor het beheer en onderhoud van groen, sloten, speelvoorzieningen, straatmeubilair voor de periode 2014-2017.

1.2 Afbakening

Dit beheerplan heeft betrekking op het beheer en onderhoud van het openbare groen (inclusief de sloten²), de bomen, de speelvoorzieningen en het straatmeubilair in eigendom en beheer van de gemeente Loon op Zand. Hieronder valt het dagelijks onderhoud van groen als het snoeien bomen en het maaien van gras tot het noodzakelijk vervangen van speeltoestellen of afvalbakken. Het gaat hierbij om de openbare ruimte in de woonbuurten, de centra, de bedrijvenparken, de hoofdwegen en het buitengebied.

Reiniging van straten en trottoirs is een onderdeel van het beheerplan *wegen*.

Dit beheerplan gaat *niet* over herinrichtingen, omdat herinrichtingen geen primair onderhoudsdoel hebben. Wel is het mogelijk dat bij herinrichting een bijdrage uit onderhoud wordt gedaan.

Een aantal onderdelen is niet opgenomen binnen deze afbakening:

- Groen en meubilair op sportvelden (alles achter de hekken) – Beheer door sportclubs en afdeling Mens en maatschappij³;
- Watergangen – beheer door Waterschap Brabantse Delta;
- Bergingsbassins en (overstort)vijvers - beheer door afdeling rioleringen;
- Straatmeubilair met verkeerskundige functie.

---

¹ Zie hoofdstuk 3.3 voor de functionele kwaliteit van de huidige groenstructuur.

² De sloten vallen onder de begrotingspost *Water*

³ Afspraken hierover zijn vastgelegd in Nota privatisering buiten(sport)accommodaties gemeente Loon op Zand

1.3 Relatie met andere plannen

Dit beheerplan *groen* vormt samen met het beheerplan *wegen* en het beheerplan *openbare verlichting* een geheel waarin de kaders uit het overkoepelende en strategische plan voor IBOR nader zijn ingevuld.

De kwaliteitsambities en gebiedsindeling (zie bijlage 1) uit IBOR vormen de basis van de beheerplannen waarin het onderhoud van de openbare ruimte van 2014 tot en met 2017 vast op tactisch en strategisch niveau is vastgelegd.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft inzicht in het areaal en de kwaliteit van het groen (inclusief sloten en bomen), de speelvoorzieningen en het straatmeubilair. In hoofdstuk 3 wordt de relatie met het bestaande beleid en de wet- en regelgeving gelegd. Daarnaast is de kwaliteitsambitie voor het onderhoudsniveau gepresenteerd. De werkwijze en de organisatie van het beheer is weergegeven in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 geeft inzicht in de kosten, de beschikbare middelen en de berekende kosten op basis van areaal. Als laatste wordt in hoofdstuk 6 de strategie voor de komende 4 jaar verwoord.

2. Areaal en kwaliteit

2.1 Inleiding

De gemeente Loon op Zand bestaat uit drie kernen met ieder een eigen identiteit. Binnen die kernen zien we buurten met een eigen karakter en kenmerken. Dit geldt ook voor het openbare groen, de speelvoorzieningen en het straatmeubilair.

In dit hoofdstuk staan de arealen en de kwaliteit beschreven van de volgende onderdelen:

- Openbaar groen (incl. sloten);
- Bomen;
- Speelvoorzieningen en straatmeubilair.

Alle gegevens (areaal en kwaliteit) zijn ingedeeld o.b.v. de gebiedsindeling uit het IBOR 2014 en zijn afkomstig uit het beheersysteem van de gemeente Loon op Zand.

2.2 Areaal openbaar groen

De gemeente Loon op Zand heeft ruim 130 ha⁴ aan openbaar groen. Hiermee is het een groene gemeente in vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare grote. Per woning⁵ is 141 m² openbaar groen beschikbaar. Gemiddeld hebben gemeenten van deze omvang ongeveer 100 m² openbaar groen per woning (gemeentelijke databank groenbeheer 2008).

In figuur 1 is te zien hoe het groen is verdeeld in de vijf functiegebieden. Het grootste deel van het groen ligt in het buitengebied en langs de hoofdwegen. Ruim een kwart van het groen ligt in de 15 woonwijken en een klein deel ligt in de centra en de bedrijvenparken.

Gebieden	Totaal	%
Wonen	357.441	27,2%
Centra	4.426	0,3%
Bedrijvenparken	19.148	1,5%
Hoofdwegen	414.537	31,5%
Buitengebied	520.787	39,6%
Totaal	1.316.339	100,0%

Figuur 1 Arealen (in m²) openbaar groen per gebied

Het grootste deel van het openbaar groen⁶ bestaat uit gras. De onderhoudsgroepen 'Gras extensief' (45%) en 'gras intensief' (16%) bestrijken samen ruim 60%. Daarnaast bestaat 24% uit bosplantsoen en 13% uit heesters. Hagen, rozen, eenjarige, vaste planten en bloembakken zijn samen goed voor ongeveer 2% van het totale groenoppervlak.

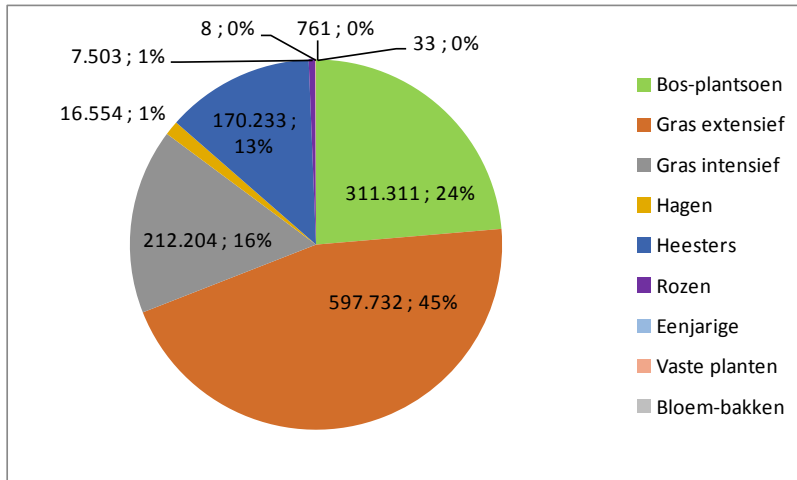
---

⁴ De bestemming van 3.297 m² groen is onbekend

⁵ De gemeente Loon op Zand telt ongeveer 23.000 inwoners (CBS 2013) en ongeveer 9.350 woningen.

⁶ In bijlage 1 staan de arealen weergegeven per gebied en onderhoudsgroep.

Ruim 70% van al het groen ligt in het buitengebied en langs de hoofdwegen. Groen dat intensiever wordt onderhouden (gras intensief/gazon, hagen, heesters en rozen/bloemen) ligt voor het grootste deel in de woonwijken (21% van het totaal). Daarnaast ligt een aanzienlijk deel van het 'gras intensief' en de heesters langs de hoofdwegen (ruim 8% van het totaal).

Figuur 2 Verdeling areaal naar type (totaal: 1.316.339 m2)

Zelfbeheer

Over een deel van het openbaar groen zijn afspraken gemaakt met bewoners omtrent zelfbeheer. Het groen blijft in eigendom van de gemeente, maar wordt onderhouden door bewoners. Deze afspraken zijn mondeling en hebben geen plek in de bestekken.

Het groen dat in eigendom van de gemeente is, maar wordt onderhouden door particulieren, bestrijkt ongeveer 32.000 m2. Het grootste deel (ongeveer 28.000 m2) hiervan zijn bermen en heesters langs de hoofdwegen en in het buitengebied en wordt onderhouden door (agrarische)bedrijven. De rest (ongeveer 4.000 m2) bestaat uit heesters, hagen en planten die worden onderhouden door particulieren in de woonbuurten.

Wijzigen van areaal

Groen dat de gemeente in beheer neemt, wordt als groenareaal opgenomen in het gemeentelijk beheersysteem. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij de overdracht van overheidsgebouwen met groenvoorzieningen (zoals scholen).

2.3 Areaal Bomen

In de openbare ruimte van Loon op Zand staan ruim 13.400 bomen. Deze staan voor een groot deel in de woonbuurten (46%). De andere helft van de bomen staat in het buitengebied of langs de hoofdwegen.

Gebieden	Aantal	%
Wonen	6.214	46%
Centra	272	2%
Bedrijvenparken	219	2%
Hoofdwegen	3.474	26%
Buitengebied	3.283	24%
Totaal	13.462	100%

Figuur 3 Aantal bomen per functiegebied (stuks)

Het overgrote deel van de bomen in Loon op Zand staat in beplanting of gras (87%), slechts een klein deel staat in verharding. Voor een landelijke gemeente als Loon op Zand is dit een normale verdeling. In bijlage 3 staat de verdeling van de bomen per gebied en ondergrond.

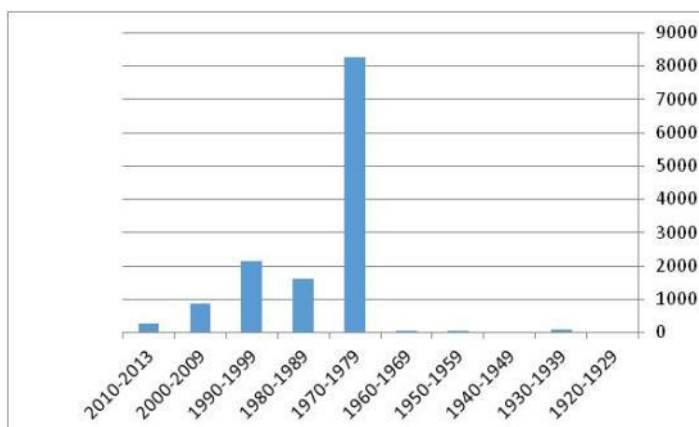
Bomen met bijzondere waarde

Er is een lijst met waardevolle bomen op particuliere terreinen. Om in de toekomst ook bijzondere bomen in de openbare ruimte te kunnen beschermen, is een vergelijkbare lijst gewenst (zie hst. 6.1 voor strategie *planmatig boombeheer*).

Leeftijdsofbouw van de bomen

De gegevens over het aanplantjaar van de bomen in Loon op Zand zijn niet volledig⁷. Van een groot deel van de bomen is niet precies bekend in welk jaar ze zijn geplant. Tijdens een inventarisatie in 2011/2012 is een inschatting gemaakt voor de aanplantjaren. Het grootste deel van de bomen is geplant in de jaren '70. Een groot deel van de woonwijken werd in die tijd opgeleverd.

In dit beheerplan wordt ingegaan op het dagelijks beheer en onderhoud van de bomen. Het vervangingsproces valt buiten dit beheerplan.

Figuur 4 Inschatting van de aanplantjaren van de bomen in Loon op Zand (stuks)

⁷ Wel worden periodiek VTA-inspecties uitgevoerd

2.4 Areaal sloten (water)

Sloten

Er ligt ongeveer 80 kilometer aan sloten in de gemeente Loon op Zand. Het overgrote deel (ruim 96%) hiervan is smaller dan 3 meter. De randen van deze sloten zijn in beheer bij de gemeente Loon op Zand en bestaan uit extensief gras. De gemeente Loon op Zand maait de sloten en smalle watergangen. De droge wadi's vallen onder het areaal 'extensief gras'.

Gebieden	Totaal
Wonen	2.383
Bedrijvenparken	145
Hoofdwegen	25.093
Buitengebied	52.052
Totaal	79.673

Figuur 5 Arealen (in m2) sloten per functiegebied

Water

Het beheer en onderhoud van het water (de watergangen) valt onder het beheer van Waterschap Brabantse Delta. De bergingsbassins en de (overstort)vijvers vallen onder rioleringsbeheer.

2.5 Areaal speelvoorzieningen en straatmeubilair

Speelplekken in Loon op Zand zijn er in verschillende vormen en afmetingen. Er zijn kleine en grote speelplekken met diverse speeltoestellen. Daarnaast zijn er ook voorzieningen voor balspelen als tennis, voetbal en basketbal.

Loon op Zand kent in totaal 60 speelplekken met ruim 250 speeltoestellen. Deze liggen verspreid in de verschillende woonbuurten en centra (zie bijlage 5).

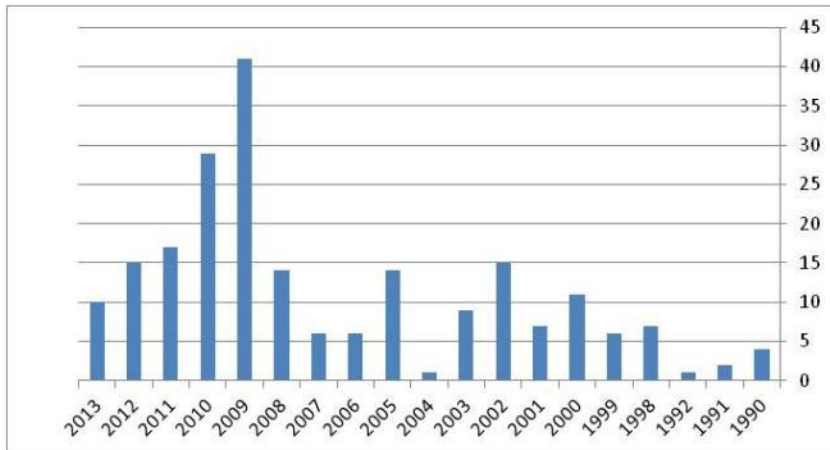
Scholen

Enkele speeltoestellen in het beheer van de gemeente staan op het terrein van basisscholen. Deze toestellen worden zowel door de scholen gebruikt als door andere kinderen uit de buurt. Een voorwaarde voor het gebruik van de toestellen door de scholen is dat ze te allen tijde openbaar blijven voor andere gebruikers.

Afspraken over de aanschaf en het plaatsen van nieuwe toestellen worden per geval gemaakt door de afdeling Infra en de scholen.

Leeftijdsopbouw speeltoestellen

In figuur 6 is het aantal speeltoestellen per aanlegjaar te zien⁸. Hieruit kan de leeftijd van de speeltoestellen worden herleid. Uitgangspunt is dat de speeltoestellen een technische levensduur hebben van 15 jaar en daarna worden vervangen (zie hoofdstuk 6). In figuur 6 is te zien dat maar een klein gedeelte van de toestellen ouder is dan deze 15 jaar (plaatsing voor 1999). Dit wijst op een goede onderhoudskwaliteit.

Figuur 6 Speeltoestellen in aantal naar aanlegjaar.

Straatmeubilair

Het areaal straatmeubilair in Loon op Zand bestaat uit

- 295 afvalbakken;
- 275 zitbanken.

Daarnaast heeft de gemeente enkele hekken (voornamelijk rond de hondenuitlaatplaatsen) en picknicksets in beheer. De arealen hiervan zijn nog niet opgenomen in de het gemeentelijke beheersysteem. Uit een inventarisatie in 2013 komen de volgende arealen:

- Hekken < 1 meter: 1477 m¹;
- Hekken > 1 meter: 422 m¹;
- Picknicksets: 5.

Straatmeubilair met een verkeerskundige functie zoals verkeersborden en anti-parkeerpaaltjes vallen onder de verkeersvoorzieningen en zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

⁸ Van ongeveer 230 toestellen is het plaatsingsjaar bekend.

2.6 Kwaliteit

In deze paragraaf wordt de onderhoudskwaliteit van het groen, de bomen en het straatmeubilair geanalyseerd. Voor de speeltoestellen is in een logboek vastgelegd of ze voldoen aan de veiligheidscriteria.

Kader: Toelichting grafieken kwaliteitsniveau:

Het areaal wordt verdeeld als percentages van de kwaliteiten, waarbij A+ zeer goed is (donkergroen), A staat voor een goede kwaliteit (groen), B voldoende (geel), C matig (oranje) en D slecht (rood). De shadebeelden zijn ingedeeld naar de omvang en ernst (licht, matig en ernstig). Deze zijn vertaald naar A – D kwaliteit volgens CROW publicatie 245.

In de grafieken is op 15 % een lijn getrokken. Deze lijn geeft aan dat er in de openbare ruimte altijd afwijkingen zullen zijn ten opzichte van de beoogde kwaliteit. Dit noemen we de planningsruimte. De ervaring leert dat een planningsruimte tot maximaal 15% goed werkbaar is. Ook in de huiskamer is er altijd wel een onderdeel dat aan vervanging toe is, maar wat wacht op een beter moment. Nadat wordt geconstateerd dat areaal onder het gewenste niveau is gezakt, worden maatregelen gepland en vervolgens uitgevoerd.

Groen

Elke vijf jaar worden alle groenvakken in Loon op Zand geïnspecteerd op kwaliteit (volgens CROW-publicatie 245), voor het laatst in het voorjaar van 2013. De resultaten hiervan zijn opgenomen in de onderstaande kwaliteitsbeoordeling. De kwaliteitsbeoordeling uit figuur 7 is een gemiddelde van diverse kwaliteitscriteria per onderhoudsgroep (zie kader).

Kader: Kwaliteitscriteria groen (inspectie 2013)

- Gras: vlakheid ondergrond, beschadiging, dichtheid, soorten rijkdom en kale plekken (gazon)
- Bosplantsoen/bodembedekkers: snoeibeeld en vitaliteit, kale plekken, overgroeiranden verharding of gras
- Heesters: snoeibeeld en vitaliteit, kale plekken, overgroeiranden verharding of gras
- Hagen: kale plekken
- Vaste planten: staat van verzorging en kale plekken, overgroeiranden verharding of gras
- Wisselperken: bloei en kale plekken
- Rozenperken: snoeibeeld en vitaliteit, overgroeiranden verharding of gras, kale plekken

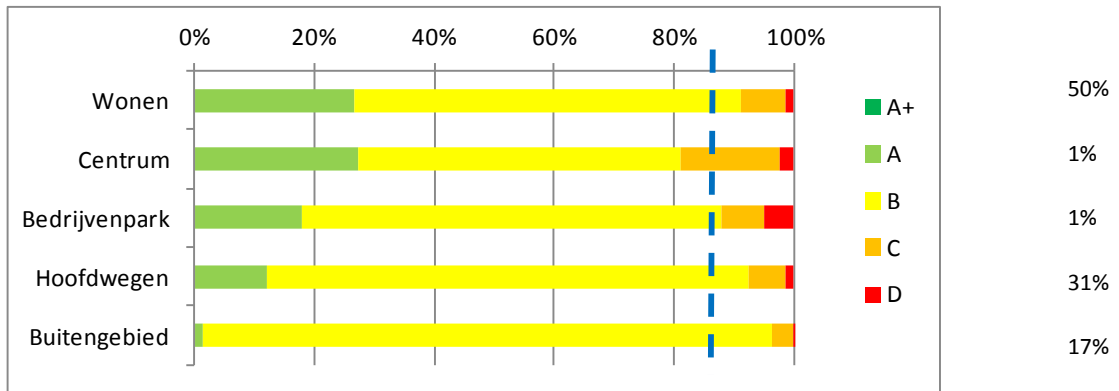

Figuur 7 Kwaliteitsbeoordeling groenvoorzieningen naar type (situatie voorjaar 2013)

Het overgrote deel van het openbaar groen in Loon op Zand scoort een B-kwaliteit of hoger (figuur 7). De vaste planten en de bloembakken scoren minder goed. Hierbij moet worden vermeld dat het areaal van deze onderhoudsgroepen erg klein is.

Verder zijn *kale plekken in het bosplantsoen* een punt van aandacht. Deze scores liggen lager dan de rest. De andere kwaliteitscriteria zorgen scores ongeveer gelijk.

In figuur 8 is de kwaliteit van het groen ingedeeld naar functiegebied. Hieruit is af te leiden dat de onderhoudsbehoeften redelijk gelijkmatig zijn verdeeld over de functiegebieden. In de woongebieden verdient vooral het onderhoud van de heesters aandacht. In de centra van de drie kernen is bijna 20% van de resultaten een C-kwaliteit. Dit ligt voor een belangrijk deel aan de lage scores voor de bloembakken. De lagere scores in de bedrijvenparken hebben voor een belangrijk deel betrekking op de grasbermen.

Figuur 8 Kwaliteit groen naar functiegebied (situatie voorjaar 2013)

Tussen de verschillende kernen en woonwijken zit weinig verschil. Op de Prinsessenbuurt na, scoren alle buurten voor minimaal 85% een A of een B kwaliteit. De Prinsessenbuurt is een relatief kleine buurt waar een deel van de heesters en een groot grasveld onvoldoende scoort. In de buurt Heikant scoort 15% van het groen (heesters en gras) een C of D-kwaliteit.

Sloten (extensief gras)

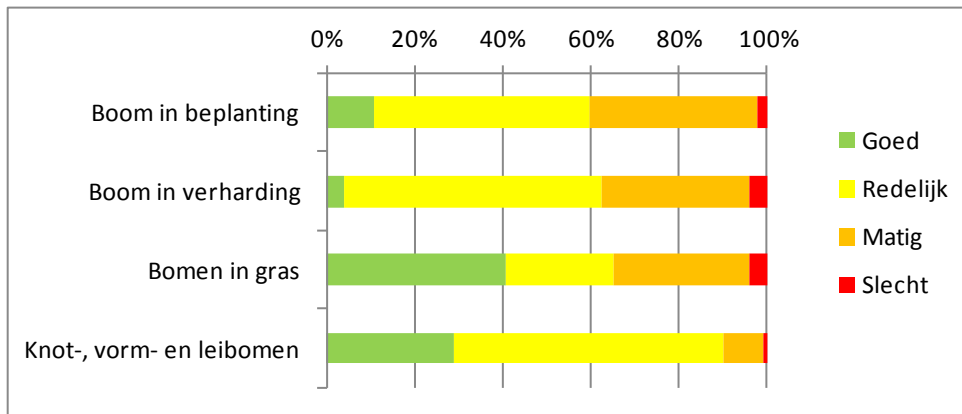
Ook de sloten zijn in het voorjaar van 2013 geïnspecteerd op kwaliteit. Hierbij is gemiddelde score berekend uit de volgende kwaliteitskenmerken van het gras:

- Beschadiging;
- Dichtheid;
- Kale plakken;
- Soorten rijkdom;
- Vlakheid van de ondergrond.

Op basis van de inspecties blijkt dat nagenoeg alle sloten een B kwaliteit hebben (99%). Een klein deel (1%) is beoordeeld met de A-kwaliteit.

Bomen

De bomen worden geïnspecteerd op conditie⁹, boombeeld en gebreken. In figuur 9 staan de resultaten voor de conditie van de bomen weergegeven op basis van de inspecties uit 2011 en 2012. Hieruit blijkt dat de bomen in Loon op Zand er over het algemeen in redelijke of matige conditie zijn. Het aantal bomen met een slechte conditie is beperkt tot enkele procenten.

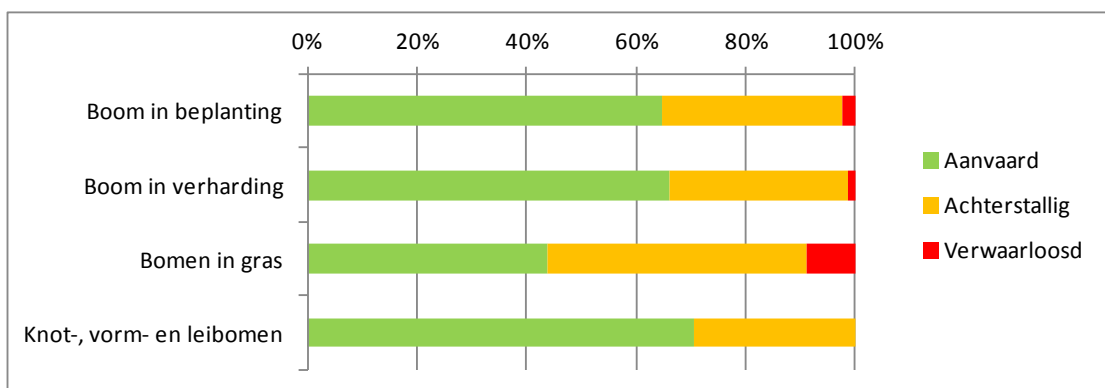

Figuur 9 Kwaliteitsbeoordeling Bomen – algehele conditie (inspecties 2011/2012)

Naast de ‘technische’ conditie van de bomen is ook geïnspecteerd op het bomenbeeld. Het bomenbeeld is de mate van verzorging en het fysieke beeld en uitstraling van de boom. Figuur 10 laat zien dat een groot deel van de bomen in Loon op Zand een achterstallig of zelfs verwaarloosd bomenbeeld uitstraalt. Dit houdt in dat een groot deel van de bomen onvoldoende is onderhouden en te kampen heeft met te grote en zware takken, schuurtakken, plakoksels enz.

Het grootste deel van de bomen met achterstallig of verwaarloosd boombeeld staat in het buitengebied of langs de hoofdwegen (zie bijlage 4).

Bij de weginspecties (beheerplan *Wegen*) is geconstateerd een deel van de bomen in het buitengebied en de woonbuurten schade veroorzaken aan de verharding door boomwortelopdruk.

Figuur 10 Kwaliteitsbeoordeling Bomen – boombeeld (inspecties 2011/2012)

⁹ Gezondheid o.b.v onder andere bladzetting, kroonvulling en groeischeuten.

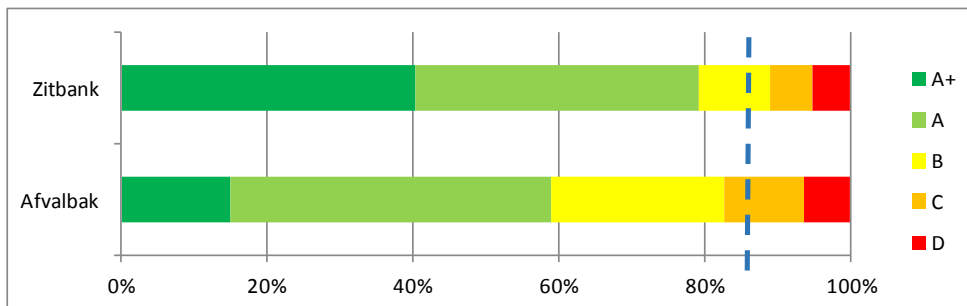
Straatmeubilair

Het straatmeubilair, bestaande uit zitbanken en afvalbakken is in het najaar van 2013 geïnspecteerd op kwaliteit¹⁰. Hierbij is gemiddelde score berekend uit de volgende kwaliteitskenmerken van het gras:

- Dekking coating, folie en krassen;
- Natuurlijke aanslag;
- Deuken en gaten;
- Scheefstand;
- Beplakking en graffiti.

Over het algemeen staan de zitbanken en afvalbakken er redelijk bij. Echter heeft meer dan 15% van de afvalbakken een C of D-kwaliteit.

Voor zowel de zitbanken als de afvalbakken scoort de 'Natuurlijke aanslag' laag. Op de andere onderdelen wordt nauwelijks lager gescoord dan een B-kwaliteit.

Figuur 11 Kwaliteitsbeoordeling van het straatmeubilair (2013)

2.7 Beleving van bewoners

Via een digitale leefbaarheidmonitor (LEMON) wordt de beleving van de openbare ruimte van bewoners geïnventariseerd. In bijlage 6 staan de scores van de monitor van 2010 in kaarten weergegeven.

Groen

De groenvoorzieningen scoren in 2010 gemiddeld een 6,6. Dit is een tiende hoger dan bij de meting in 2008. Het landelijk gemiddelde voor de groenvoorzieningen was in 2009 een 6,3. Iets meer dan een vijfde van de respondenten (21%) geeft een onvoldoende voor groenvoorzieningen, 29% geeft een 7 en 24% geeft een 8.

Ten opzichte van de vorige meting zijn er geen significante ontwikkelingen. De score voor Kaatsheuvel-Oost is het hoogst. De 7,2 is tevens significant hoger dan gemiddeld in de gemeente

¹⁰ De picknicksets en het hekwerk zijn niet geïnspecteerd.

Loon op Zand. De overige scores wijken niet af van het gemeentelijk gemiddelde. De Hil scoort met een 6,0 het laagst, maar Kaatsheuvel-Centrum scoort met een 6,2 niet veel hoger. Naast de goede score voor Kaatsheuvel-Oost, scoren ook Kaatsheuvel-Zuid (7,0) en Molenwijck (7,0) goed.

Speelvoorzieningen

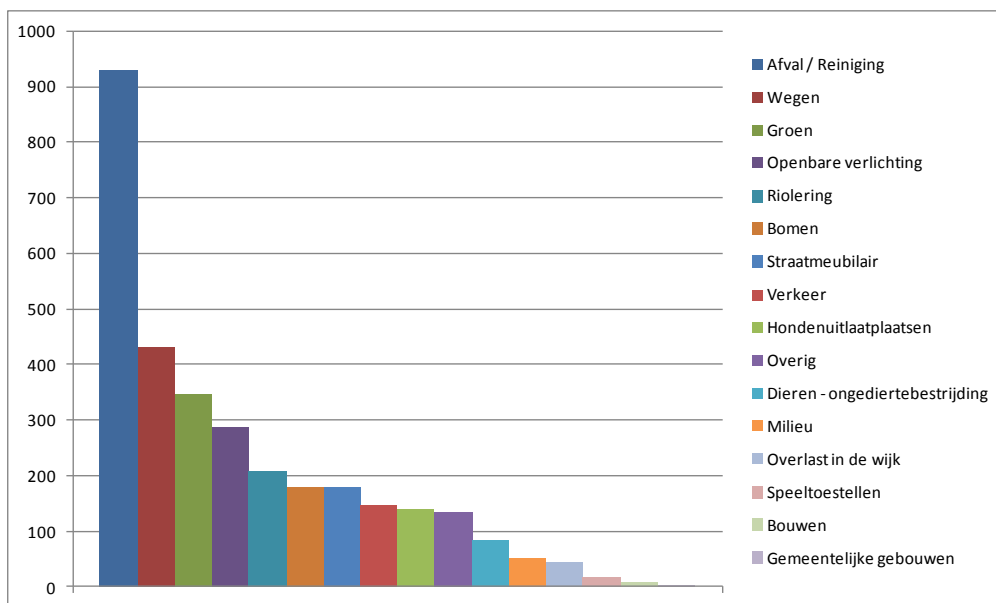
De speelvoorzieningen krijgen in de gemeente Loon op Zand net een voldoende met gemiddeld een 5,9. In 2008 was het gemeentelijk gemiddelde een 5,8. Het landelijk gemiddelde van 2009 voor de speelvoorzieningen was tevens een 5,9. Ruim een derde van de respondenten (34%) geeft voor de speelvoorzieningen een 5 of lager. Daarnaast geeft 26% een 7 en 17% geeft een 8.

De scores voor de speelvoorzieningen verschillen nogal per buurt. Hoge scores zijn er voor de buurten Kaatsheuvel-Zuid (7,0), Heikant-Els (6,8) en Molenwijck (6,6). Deze drie buurten worden significant hoger beoordeeld dan gemiddeld in de gemeente. De Moer (4,4), het buitengebied (4,7) en Oud Loon op Zand (5,1) krijgen onvoldoendes en scoren significant onder het gemeentelijk gemiddelde. Kaatsheuvel-Centrum krijgt met een 5,3 tevens een onvoldoende.

Ten opzichte van de meting in 2008 zijn er geen significante veranderingen in de cijfers per buurt en voor de gemeente als geheel.

Meldingen

De gemeente heeft een meldpunt woonomgeving. In figuur 12 is het totaal aantal meldingen van 2013 weergegeven naar onderwerp. Ongeveer een kwart van alle meldingen gaat over groen, bomen, straatmeubilair en speelvoorzieningen.

Figuur 12 Meldingen openbare ruimte 2013

Het grootste deel van de meldingen groen gaat over achterstallig snoeiwerk en onderhoud in het algemeen. Voor straatmeubilair gaat het grootste deel van de meldingen over verkeersvoorzieningen. Meldingen over defecte banken of afvalbakken zijn er slechts enkele.

3. Beleid en ambitie

In dit hoofdstuk staan de wetgeving en het vigerende gemeentelijke beleid voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen in Loon op Zand beschreven. Genoemd zijn de wetten en plannen die van invloed (kunnen) zijn op de beheerstrategie voor het groen. De kwaliteitsambitie voor het groenonderhoud komt uit de IBOR nota.

3.1 Wetgeving en richtlijnen

Burgerlijk Wetboek

In de landelijke wetgeving is de algemene zorgplicht (art 6.162 BW en art. 6.174) vastgelegd. Deze zorgplicht geldt voor een ieder die eigenaar is en voldoende zorg aan die eigendommen behoort te besteden zodat andere daarvan geen overmatige overlast of schade ondervinden.

De gemeente Loon op Zand heeft, als eigenaar van de openbare ruimte en specifiek de groenvoorzieningen, de bomen, het straatmeubilair en de speelvoorzieningen, voldoende zorg te besteden aan de staat van het onderhoud.

Voor de onderdelen van de openbare ruimte worden deze bepalingen in de praktijk vertaald naar het uitvoeren van controles, inspecties en het en het beheer en onderhoud. Deze gegevens worden in het beheersysteem vastgelegd, zodat kan worden aangetoond dat de zorgplicht wordt nageleefd.

Juridisch kader ziekten en plagen

Groenbeheerders zorgen voor de noodzakelijke bestrijding van ziekten en plagen. Het gaat recent bijvoorbeeld over de Kastanjabloedingsziekte, Iepenziekte, Massaria en de Eikenprocessierups.

Op grond van artikel 6:162 uit het Burgerlijk Wetboek moet de gemeente, als beheerder van de openbare ruimte, de bestrijding van de Eikenprocessierups actief ter hand nemen.

Natura 2000/Ecologische Hoofdstructuur

De Natura 2000 heeft ten doel een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden te realiseren. Nationaal park De Loonse en Drunense Duinen maken hier deel van uit. Voor dit park is een beheer en inrichtingsplan opgesteld, waar de gemeente verplicht rekening mee moet houden en waar het groenbeleid op afgestemd dient te worden.

Wet Milieubeheer

De verantwoordelijkheid die een ieder heeft voor het zorgen voor het milieu staat beschreven in Wet Milieubeheer (Hoofdstuk 1, artikel 1.1a, lid 1,2 en 3). Een ieder dient voldoende zorg voor het milieu in acht te nemen.

Flora- en faunawet

De verantwoordelijkheid die een ieder heeft voor het zorgen voor in het wild levende dieren en planten staat beschreven in de Flora- en faunawet (Hoofdstuk 1, artikel 2, lid 1 en 2). De zorgplicht houdt in dat bij ruimtelijke ingrepen zoals bouwactiviteiten, maar ook voor werkzaamheden in het kader van beheer en onderhoud altijd zorgvuldig wordt omgegaan met de aanwezige planten en dieren. Daarnaast legt de flora- en faunawet verboden op (artikel 9 t/m 12) voor het opzettelijk doden van beschermde inheemse diersoorten of het vernielen van hun rust- of verblijfplaatsen.

WAS Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen

De wettelijke verplichting voor de veiligheid van speeltoestellen is geregeld in het 'Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen' van maart 1997 en de Europese Normen NEN-EN 1176-1 tot en met 1176-7 en NEN-EN 1177 (juni 2009). Speeltoestellen geplaatst na 26 maart 1997 moeten zijn gecertificeerd volgens het Warenwetbesluit.

Om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen is een aantal handelingen noodzakelijk, waaronder de inspectie van speeltoestellen en de registratie van relevante gegevens in een logboek. Het stroomschema voor het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen is opgenomen in Bijlage 7.

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water eist dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen op het gebied van chemische en ecologische samenstelling voldoet. De gemeente Loon op Zand speelt hier op in, door potentiële verdrogingsproblematiek tegen te gaan door gescheiden rioolstelsel binnen de gemeente grenzen aan te leggen.

Waterwet

Waterbeheer heeft een wettelijke basis die het beheer aan regels en vergunningen verbindt. De Waterwet (2009) regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. In de Waterwet (artikel 2.1) zijn de doelen voor het integraal waterbeheer opgenomen die van invloed zijn op het beheer en onderhoud van de sloten in Loon op Zand.

3.2 Relevant bestaand beleid

Het beheerplan groen vertaalt meer strategische documenten, zoals de structuurvisie en het IBOR naar de meer praktische onderhoudsprogramma's. De beleidspiramide geeft deze samenhang weer. Op de beheerplannen zijn verschillende beleidsdocumenten van toepassing:

- *IBOR 2014* - Hierin zijn kaders opgenomen voor onderhoudsniveaus, prioriteringsmethode voor meerjarenuitvoeringsprogramma en richtlijnen voor participatie in de openbare ruimte.
- *Programmabegroting 2014-2017* - Hierin staat het beleidsprogramma voor de openbare ruimte en de financiële vertaling daarvan met een doorkijk tot 2017.

- *Afdelingsplan Infra 2013* - Hierin is de ambitie opgenomen om:
  - integraal beleid voor de openbare ruimte op te stellen volgend op de structuurvisie;
  - opstellen van beheer- en actieplannen op basis van de integrale benadering;
  - vanuit de actieplannen komen tot een integraal meerjarenuitvoeringsprogramma in 2014.
- *Evaluatie 'Samenwerken aan de wijk'* - Aandachtpunten hierin zijn:
  - het verweven van sociaal en fysiek domein;
  - integrale samenwerking deelnemende partners en;
  - beleidsgestuurde aanpak van jaarplannen en acties.
- *Groenbeleidsplan* - In 2010 is het groenbeleidsplan voor Loon op Zand opgesteld. Hierin staan de groenstructuur en functionele kwaliteiten van het openbaar groen beschreven:
  - Stedenbouwkundige functie
  - Ecologische functie
  - Recreatieve functie
  - Educatieve functie
  - Fysische functie
  - Cultuurhistorische waarde

In het groenbeleidsplan is ook de eerste stap gezet naar het groenbeheer op basis van beeldkwaliteit (volgens CROW-publicatie 245 "Kwaliteitscatalogus openbare ruimte") en staat het belang van de samenwerking tussen ontwerp, beheer en realisatie uitgewerkt. Beheerders moeten bij nieuwe projecten meedenken de consequenties voor het onderhoud, beheerskosten en het ambitieniveau.

- *Omvormingen groen* - Doordat de laatste jaren minder onderhoudsbudget beschikbaar is voor het groen een omvormingsplan (2013-2015) opgesteld. Het doel van de omvormingen is om jaarlijks minder geld uit te hoeven geven aan het dagelijks onderhoud van het groen door dure en slecht te beheren groenperken om te vormen naar meet doelmatig en sober groen. Hierbij wordt rekening gehouden met de groenstructuur en de functionele kwaliteiten uit het groenbeleidsplan.
- *WRP (water- en rioleringsplan 2011-2015)* - Doel is in de eerste plaats het vastleggen van het eigen beleid voor de drie zorgplichten en in de tweede plaats om aan het bevoegd gezag te verantwoorden op welke wijze de gemeente haar watertaken uitvoert en in hoeverre zij voldoende middelen heeft om dit in de toekomst te blijven doen.
- *Nota afvalbakken en zitbanken* - Om afvalbakken en zitbanken in de openbare ruimte effectief en efficiënt in te zetten (verminderen van zwerfafval en verhogen van de leefbaarheid) is in 2012 een notitie afvalbakken en zitbanken opgesteld. Hierin staan de randvoorwaarden beschreven waaraan afvalbakken en zitbanken in Loon op Zand aan moeten voldoen: vindbaarheid, bewustwording, aantrekkelijkheid en gebruiksgemak.
- *Uitgangspuntennotitie Spelen* – Gaat over buitenspeelruimte en- speellocaties binnen de gemeente Loon op Zand 2012-2022. De doelstelling hierin zijn kwalitatief goede en duurzame speel- en verblijfsvoorzieningen:
  - voor kinderen van met name 6 tot en met 12 jaar en jongeren tot circa 18 jaar;
  - die evenwichtig zijn verdeeld over de gemeente;
  - en in stand kunnen worden gehouden.

Relaties met andere domeinen

Wanneer in de openbare ruimte iets moet worden aangepast is groen vaak volgend. Het heeft daarom relaties met domeinen als riolering en wegen.

3.3 Kwaliteitsambitie

Sober, met facilitering door de gemeente

In het IBOR is gedifferentieerd beheer geïntroduceerd. Dit houdt in dat verschil wordt gemaakt in het niveau van beheer en onderhoud naar de verschillende functiegebieden. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat het centrum op een hoger niveau wordt onderhouden dan het buitengebied. Het gaat hier nadrukkelijk niet om de inrichtingskwaliteit.

	Centrum	Woonbuurten	Bedrijven- parken	Hoofdwegen	Buitengebied
2016-2017	A+	C+	C+	B	C

Figuur 13 Ambitie voor onderhoud groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair (2016-2017)

Voor 2014 en 2015 geldt de huidige kwaliteitsambitie. Met ingang van 2016 heeft de gemeente loon op Zand gekozen voor gedifferentieerd beheer met een sober onderhoudsniveau (figuur 13). Vanaf 1 januari 2016 gaat de kwaliteitsambitie over op een gedifferentieerd onderhoudsniveau (figuur 13). Dit betekent voor de woonbuurten, de bedrijvenparken en het buitengebied een C kwaliteit. De + staat voor extra kwaliteit die verkregen kan worden door participatie van burgers. Hier is uitgegaan dat de gemeente een enthousiasmerende en faciliterende ondersteuning biedt om de burgers en ondernemers over de streep te trekken een bijdrage te leveren aan het onderhoud van de openbare ruimte. Dit uit zich in de plusjes achter de kwaliteitsambitie in:

- centrumgebieden (dankzij inzet van ondernemers en bewoners);
- woonbuurten (dankzij bewoners);
- bedrijvenparken (dankzij onderhoud aan de directe omgeving door de bedrijven).

Niet alle bewoners en ondernemers tonen uit zichzelf een actieve betrokkenheid op het moment dat de gemeente de onderhoudsniveaus in de openbare ruimte terugschroeft. Dat is een ervaring rond 'Samenwerken aan de wijk' en andere gemeenten die actief bezig zijn met het stimuleren van bewonersparticipatie. Daarom is gekozen voor een actieve rol voor de gemeente in het enthousiasmeren en faciliteren van de burgers.

4. Werkwijze en organisatie

In dit hoofdstuk worden de werkwijze en organisatie van het beheer en onderhoud van het openbaar groen, bomen, spelen, water en straatmeubilair beschreven.

4.1 Vastleggen van onderhoudswerkzaamheden

Inspecties en databeheer

Om de kwaliteit van het beheer en onderhoud van het groenvoorzieningen (inclusief speelvoorzieningen en straatmeubilair) te controleren, worden de verschillende onderhoudsonderdelen gemonitord op beeldkwaliteit. Een goed databeheer is van belang om inzicht te geven in de kwaliteit van het areaal en het halen van de kwaliteitsambities.

De inspecties van het openbaar groen en de bomen gaat respectievelijk volgens RAW- en VTA-inspecties. Daarnaast wordt informatie over de kwaliteit van de openbare ruimte gehaald uit overleg met bewoners (samenwerken aan de wijk en de buurtpreventieteams) en het meldingssysteem. In de onderstaande tabel is per werkstap te zien hoe deze is georganiseerd. Wie is de opdrachtgever, welke afspraken zijn/worden hiervoor gemaakt, wie is de uitvoerder en wie is de toezichthouder?

Inspecties en databeheer	Opdrachtgever	Afspraken vastgelegd/planning	Uitvoerder	Toezichthouder
Vaststellen kwaliteitsambitie	Gemeenteraad	Het IBOR 2014 Beheerplan 2014-2017	Afdeling Infra/beheerder groen	Afdeling Infra/beheerder groen
Monitoring: Dagelijks onderhoud	Afdeling Infra/beheerder groen	Schouw Contract Aannemer	Aannemer	Afdeling Infra/Directie-voerder
Oordeel bewoners: Dagelijks onderhoud	Afdeling Infra/beheerder groen	Schouw met bewoners Meldingssysteem	Afdeling Infra/beheerder groen	Afdeling Infra/Directie-voerder
Databeheer Verwerken mutaties	Afdeling Infra/beheerder groen	Beheersysteem	Afdeling Infra/directie-voerder	Afdeling Infra/Directie-voerder
Inspecties Bomen	Afdeling Infra/beheerder groen	Bomenbestek, incl. VTA-inspecties	Aannemer	Afdeling Infra/Directie-voerder
Inspecties speelvoorzieningen	Afdeling Infra/beheerder groen	Opdracht eigen dienst (1 keer in de 3 maanden)	Aannemer	Afdeling Infra/Directie-voerder

Dagelijks onderhoud

Groen moet regelmatig worden onderhouden om te voldoen aan de beoogde onderhoudskwaliteit en een goede en verzorgde staat. Een aanzienlijk deel van de maatregelen is daarbij te kenschetsen als dagelijks onderhoud, zowel om het groen technisch in stand te houden als 'schoon en netjes' te houden. Het onderhoud speelt daarbij steeds in op kwaliteitsveranderingen door de groei en weersomstandigheden. Maatregelen voor dagelijks onderhoud zijn bijvoorbeeld:

- Maaien en steken van gazon en gras bermen;
- Snoeien van bosplantsoen, hagen, heesters en bomen;
- Schoffelen van onkruid in beplanting;
- Inboeten;
- Verwijderen van zwerfafval in en rond groenvoorzieningen;
- Herstellen van schades aan groen.

Afspraken over zelfbeheer worden gemaakt in het kader van 'Samenwerken aan de wijk'. Hierin geeft de gemeente bewoners de mogelijkheid om zelf een stuk groen te onderhouden.

Binnen de gemeente Loon op Zand zijn verschillende partijen betrokken bij het beheer en onderhoud van de groenvoorzieningen. Hieronder staan per werkstap de eindverantwoordelijke, de afspraken en de wijze van planning en afstemming, de uitvoerder en de toezichthouder.

Dagelijks onderhoud	Opdrachtgever	Afspraken vastgelegd/planning	Uitvoerder	Toezichthouder
Reiniging groenvoorzieningen (zwerfafval)	Afdeling Infra/beheerder groen	Intergraal bestek openbare ruimte	Aannemer	Afdeling Infra (directievoerder)
Dagelijks onderhoud (maaïen, snoeien, inboeten)	Afdeling Infra/beheerder groen	Intergraal bestek openbare ruimte	Aannemer	Afdeling Infra (directievoerder)
Onderhoud door bewoners of ondernemers (burgers)	Initiatief burgers	Conform kaders IBO en overeenkomst (Samenwerken aan de wijk)	Burgers, met ondersteuning van: Afdeling Infra/beheerder groen & Wijkcoördinator	Afdeling Infra (directievoerder)

Groot onderhoud

Voor al het groot onderhoud worden losse opdrachten verstrekt aan aannemers. Groot onderhoud bij groenvoorzieningen houdt in:

1. Incidentele maatregelen om de kwaliteit van het groen te verbeteren;
2. Maatregelen die niet jaarlijks voorkomen;

3. Maatregelen in het kader van 'Samenwerken aan de wijk'. De gemeente geeft bewoners hier de kans om een stuk groen te adopteren.

Bij bomen wordt er groot onderhoud uitgevoerd o.b.v. van VTA inspecties, meestal om de veiligheid te garanderen.

De inspectie van speeltoestellen gebeurt elke drie maanden. Bij gebreken worden deze gerepareerd of vervangen.

Vervanging

Het vervangen van een groenvoorziening of boom vindt plaats wanneer met dagelijks onderhoud niet meer een gewenst eindbeeld te behalen valt. Redenen voor vervanging zijn dat het groen aan het einde van de levensloop zijn; onherstelbare gebreken, ouderdomsproblemen, een nieuwe functie voor het groen of de omgeving. Het kan zowel gaan om grotere gebieden die planmatig worden gerenoveerd, als om kleine stukken groen. Voor alle vervangingen worden losse opdrachten verstrekt aan aannemers.

De werkprocessen voor groot onderhoud en vervanging zijn bij groenvoorzieningen vrijwel gelijk. Daarom staan hieronder de werkstappen voor groot onderhoud en vervanging samen opgenomen.

Groot onderhoud Vervanging	Opdracht gever	Afspraken vastgelegd	Uitvoerder	Toezichthouder
GO/Vervanging (groen, straatmeubilair en speeltoestellen)	Afdeling Infra/beheerder groen	Contracten/Losse opdrachten	Aannemer	Afdeling Infra (directievoerder)
Vervangen door bewoners	Afdeling Infra/beheerder groen	Samenwerken aan de wijk	Afdeling Infra/beheerder groen & Wijkcoördinator	Afdeling Infra (directievoerder)
Vervanging bij projecten	Afdeling RO	Bestek	Aannemer	Afdeling Infra (directievoerder)

4.2 Contracten

Voor het beheer en onderhoud van de groenvoorzieningen zijn op dit moment meer langlopende verplichtingen.

Werkafspraken, contracten met:	Lopend tot:
Integraal bestek openbare ruimte (gras, beplanting en reiniging)	Januari 2014 – Eind 2015
Onderhoudsbestek Bomen	Eind 2016
Onderhoudsbestek bermen	Eind 2014

5. Kosten

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de *beschikbare middelen* (5.1) en de *berekende kosten* (5.2) voor het beheer en onderhoud van de groenvoorzieningen, bomen, water en sloten, speelvoorzieningen en straatmeubilair. Hierbij is uitgegaan van de begroting van 2014 en marktconforme kengetallen.

Directe uitvoeringsmiddelen

Alle genoemde bedragen in dit hoofdstuk (beschikbare middelen, berekende kosten) zijn middelen voor de directe uitvoering en zijn nadrukkelijk exclusief de middelen voor de organisatie van de binnendienst. Denk hierbij aan de uren van een toezichthouder, een werkvoorbereider, de communicatie met bewoners, een beleidsmedewerker of de groenbeheerder.

De middelen hiervoor kunnen niet *direct* worden besteed aan het onderhoud van groen, speeltoestellen of sloten. Dit is de reden waarom ze buiten beschouwing worden gelaten binnen dit beheerplan.

5.1 Beschikbare middelen

In figuur 14 staan de totalen aan beschikbare middelen voor 2014, exclusief de uren voor de binnendienst weergegeven.

Begroting		2014
Groen (incl. bomen)	€	666.032
Spelen (incl. straatmeubilair)	€	111.330
Water (incl. sloten)	€	197.918

Figuur 14 Beschikbare uitvoeringsmiddelen groen (incl. bomen), spelen (incl. straatmeubilair) en water (incl. sloten)

In de bijlage 8 is overzicht opgenomen van de totale beschikbare middelen voor groen, spelen en water.

Dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingen

Alle beschikbare middelen worden besteed aan dagelijks en groot onderhoud. Voor het vervangen van groen zijn geen middelen beschikbaar. Deze worden veelal met aanvullende kredieten bekostigd, zoals het omvormingsplan (2013-2015). Voor spelen is jaarlijks een vervangingsbudget gereserveerd van €18.904,-, wat ongeveer 20% van de totaal beschikbare middelen is.

5.2 Berekende kosten

Om te berekenen wat het gemiddeld kost om het groen, bomen, sloten, speelvoorzieningen en straatmeubilair op het gewenste niveau te onderhouden, worden *berekende kosten* bepaald.

Deze geven het budget dat nodig is om het areaal groen, spelen en sloten te onderhouden. Hierbij wordt rekening gehouden met de gestelde kwaliteitsambitie voor de verschillende gebieden (zie paragraaf 3.2 en figuur 15).

De berekende kosten zijn bepaald op basis van de vastgestelde kostenkengetallen (zie bijlage 9). Hierin zijn de vervangingskosten niet meegerekend.

De berekende kosten zijn *gemiddelde* bedragen. Het dynamische karakter van ‘groen’ betekent dat in de praktijk steeds ingespeeld moet worden op de situatie. Een grasstrook langs een hoofdweg, niet bereikbaar voor voetgangers, of een veld in een woonbuurt waar veel wordt gespeeld, kunnen beide ‘gras intensief’ zijn, maar vragen ook om een eigen benadering en afweging in het onderhoud.

Ambitieniveaus

De *berekende kosten* voor het beheer en onderhoud staan in lijn met de gestelde ambities. Voor 2014 en 2015 is dat een onderhoudsniveau van B. Met uitzondering van de zwerfafval, het maaien van het gras en het snoeien van de hagen, waar een C-kwaliteit de ambitie is.

Vanaf 2016 zijn de ambities als volgt samengesteld:

	Centrum	Woonbuurten	Bedrijven- parken	Hoofdwegen	Buitengebied
2016-2017	A+	C+	C+	B	C

Figuur 15 Ambitie voor onderhoud groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair (2014-2017) – Zie ook hst. 3.2

Berekende kosten groen

- De berekende kosten voor het groen zijn opgebouwd uit bedragen voor dagelijks onderhoud en herstel/inboet. De bedragen die nodig zijn om het groen te vervangen na de levensloop zijn, net als bij de beschikbare middelen, niet meegenomen.
- De berekende kosten voor *bosplantsoen* komen voort uit de arealen en kostenkengetallen voor bosplantsoen, bossingel en bos.
- De berekende kosten voor *hagen* komen voort uit de arealen en kostenkengetallen voor blok- en losse lijnhagen.
- De berekende kosten voor *heesters* komen voort uit de arealen en kostenkengetallen voor afzetheesters, sierheesters en bodembedekkers.
- De berekende kosten voor *bomen in gras* komen voort uit de arealen en kostenkengetallen voor *bomen in gazon* en *bomen in ruw gras*.
- De berekende kosten voor *Knot-, vorm- en leibomen* komen voort uit de arealen en kostenkengetallen voor alle soorten gekandelaberde bomen, knot- en leibomen.

Beheeronderdeel	Hoeveelheid	eenheid	2014-2015	2016-2017
GROEN	1.316.339	m2	€ 734.163	€ 650.411
BOMEN	13.462	stuks	€ 144.306	€ 120.482
TOTAAL GROEN EN BOMEN			€ 878.469	€ 770.893

Figuur 16 Berekende kosten voor groen en bomen op basis van areaal 2013

Berekende kosten speelvoorzieningen

- De vastgestelde kostenkengetallen voor het onderhouden en vervangen van de speelvoorzieningen is gebaseerd op het huidige budget voor spelen.
- Deze bedragen zijn inclusief de kosten voor het onderhouden en vervangen van de zitbanken en de afvalbakken.

Beheeronderdeel	Hoeveelheid	eenheid	2014-2015	2016-2017
Speelplekken (incl. straatmeubilair)	60	stuks	€ 111.330	€ 86.281

Figuur 17 Berekende kosten voor speelplekken (incl. straatmeubilair) op basis van areaal 2013

Berekende kosten water en sloten

- De berekende kosten voor sloten zijn gebaseerd op de arealen in beheer van de gemeente Loon op Zand.

Beheeronderdeel	Hoeveelheid	eenheid	2014-2015	2016-2017
Sloten en water	79.673	m1	€ 197.918	€ 164.022

Figuur 18 Berekende kosten voor sloten op basis van areaal 2013

Participatiemiddelen

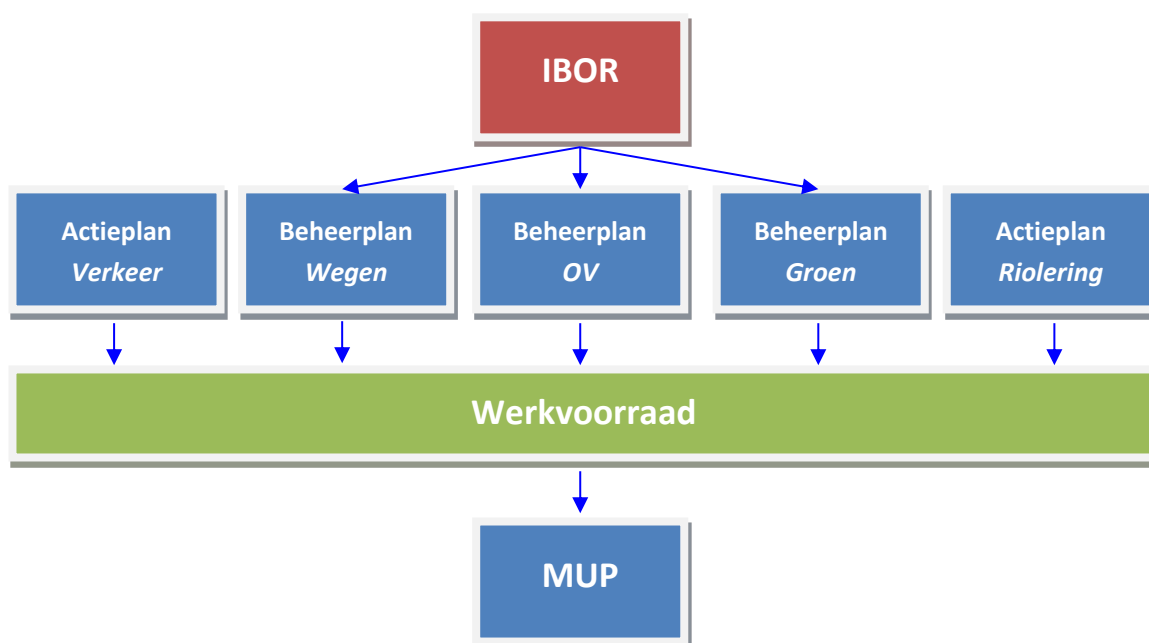
In het scenario *Sober, met facilitering door de gemeente* (IBOR) gaan de gestelde kwaliteitsambities in de diverse delen van de openbare ruimte naar beneden. Om het kwaliteitsverlies te compenseren streeft de gemeente naar actieve betrokkenheid van bewoners en ondernemers (vooral in de woongebieden). Er is daarom aanvullend budget gereserveerd voor actieve ondersteuning en promotie van de gewenste bewonersparticipatie. Dit budget wordt ingezet op basis van de behoeften van bewoners om het beheer van de openbare ruimte samen met de gemeente op te pakken.

6. Strategie en planning

In dit hoofdstuk staat de strategie voor het beheer en onderhoud voor de komende jaren beschreven. Op basis van de huidige arealen, kwaliteit, de kwaliteitsambities en de financiële situatie is de strategie voor het groenbeheer van de komende vier jaar bepaald.

6.1 Meerjaren uitvoeringsprogramma (MUP)

De strategieën uit IBOR, de drie beheerplannen en de actieplannen voor verkeer en riolering vormen samen de basis voor de het MUP. Deze worden integraal afgewogen. En er wordt bepaald wat er de komende vier jaar moet worden uitgevoerd aan beheer en onderhoud. Dit heet de werkvoorraad. Als laatste wordt de werkvoorraad omgezet in een planning voor het MUP (zie het uitvoeringsschema MUP in figuur 19).

Figuur 19 Uitvoeringsschema IBOR

6.2 Strategie gehele openbare ruimte

Voor 2014 en 2015 zijn er onvoldoende middelen beschikbaar om de gehele openbare ruimte op de gewenste kwaliteit te onderhouden. Dit tekort wordt voor deze jaren geaccepteerd en het huidige budgetgestuurd beheer wordt in 2014 en 2015 voort gezet.

Met de introductie van gedifferentieerd beheer en een aanvulling in de voorziening wegen in 2016, zijn er voldoende middelen beschikbaar voor al het onderhoud van de openbare ruimte.

Er is wel een herverdeling van budgetten nodig. Het tekort op wegen en groen kan worden opgeheven met de overschotten op de andere beheeronderdelen. Door alle beschikbare middelen te ontschotten en te verdelen op basis van behoefte, zijn er voldoende middelen om de gedifferentieerde kwaliteit te realiseren.

6.3 Strategie Groen

Net als voor de gehele openbare ruimte wordt in 2014 en 2015 het huidige groenonderhoud voortgezet. Figuur 20 laat zien dat het tekort om het gewenste beheer te realiseren in deze jaren € 212.437,- is. Voor deze jaren wordt dus op onderdelen een lagere kwaliteit voor het groen en de bomen geaccepteerd. Hoe dat wordt ingevuld is later in deze paragraaf beschreven.

Vanaf 2016 daalt het tekort door de gedifferentieerde kwaliteitsambitie. Het tekort dat er dan nog is wordt opgeheven dankzij de overschotten op andere beheeronderdelen. Er zijn dan voldoende middelen beschikbaar om het groen op het vastgestelde onderhoudsniveau in stand te houden (zie bv figuren 21 en 22).

Groen	Beschikbare middelen	Berekende kosten	Verschil zonder ontschotten	Verschil met ontschatten
2014	€ 666.032	€ 878.469	€ -212.437	€ -212.437
2015	€ 666.032	€ 878.469	€ -212.437	€ -212.437
2016	€ 666.032	€ 770.893	€ -104.861	€ -
2017	€ 666.032	€ 770.893	€ -104.861	€ -

Figuur 20 Vergelijking van beschikbare middelen en berekende kosten groen en bomen o.b.v. begroting 2014

Dagelijks onderhoud

Focus op dagelijks onderhoud - Net als de afgelopen jaren ligt de focus van het groenbeheer voor de komende 4 jaar bij het dagelijks onderhoud. Hiervoor geldt het integraal bestek voor de openbare ruimte voor 2014 en 2015. Hierin is het onderhoud van het groen en het straatmeubilair opgenomen. Voor de periode 2016-2017 wordt opnieuw een integraal bestek op de markt worden gezet. Dit bestek waarborgt de nieuwe kwaliteitsambities (zie hst. 3.3).

Aandachtpunten dagelijks onderhoud:

- *Financiële compensatie bij areaaluitbreiding* - Tegenover uitbreiding van het areaal groen moet financiële compensatie staan gelijk aan de eenheidsprijzen die horen bij het betreffende areaal.

Groot onderhoud

Incidenteel groot onderhoud - De komende 4 jaar wordt het groot onderhoud aan het groen en de bomen incidenteel toegepast. Bijvoorbeeld bij dreigende veiligheidsproblemen of aanvragen in het kader van 'Samenwerken aan de wijk'.

Vervangen

Voor het vervangen van groen of bomen zijn geen middelen beschikbaar. Alleen bij beschikbare externe middelen wordt vervangingen uitgevoerd. Bijvoorbeeld het omvormingsplan groen (2013-2015).

Omvormen van groen - In 2014 en 2015 wordt een aantal dure groenvakken omgevormd naar meer sobere en doelmatige vakken (omvormingsplan groen). Uiteindelijk leveren deze omvormingen een besparing op van € 20.000,- tot € 40.000,- per jaar.

In 2014 en 2015 wordt omgevormd op basis van de volgende omvormingsmogelijkheden:

- Van perkrozen en vaste planten naar heesters;
- Uniformeren van versnipperde groenvakken (veel soorten, veel groentypen door elkaar);
- Omvormen en verwijderen van (Blok)hagen die geen functie hebben;
- Van intensieve groenbermen langs hoofdwegen naar extensief groen;
- Verwijderen van dubbele beplantingsvormen naast elkaar (bijv. hagen naast heesterbeplanting);
- Omvormen van grote vakken bodembedekkers en/of heesters naar gras (beplanting langs zijgevels/plinten handhaven);
- Van kleine groenvakken naar bestrating (aandacht voor foutief parkeren);
- Eventueel groenrenovatie in hele straten of subwijken indien nodig en gewenst.

Nog niet vervangen van bomen en groenperken - Het grootste deel van de bomen en groenvakken zal de komende jaren nog niet worden vervangen. De budgetten voor het omvormen van groenperken zullen bijdragen aan de beperkte behoefte aan groot onderhoud of vervanging van het groen. Echter, net als bij de bomen, zal het areaal op den duur verouderen en moeten worden vervangen (zie paragraaf 6.5).

In de berekende kosten zijn nu alleen kosten meegenomen voor het dagelijks en groot onderhoud niet voor vervanging. Het vervangen van bomen en groenperken gebeurt nu, incidenteel, vanuit externe beschikbare middelen. Op de lange termijn leidt dit tot nog grotere tekorten voor het in stand houden van het areaal groen en bomen. Vooral voor de bomen is dit de komende jaren het geval.

Bomenbeleidsplanplan – Bomen vormen een groot deel van het kapitaal in de openbare ruimte. Vooral grotere, oudere bomen dragen heel veel bij aan de groenbeleving van de omgeving. Er wordt een bomenbeleidsplan opgesteld om de gewenste bomenstructuur te optimaliseren, de snoeiachterstanden in te halen en bomen zo goed mogelijk te vervangen.

Het bomenbeleidsplan moet de volgende speerpunten krijgen:

- Versterken hoofdstructuur bomen;
- Aanpakken beheerknelpunten;
- Een veilig bomenbestand;
- Minimalisering van de overlast door bomen;
- Lijst van bijzondere boomstructuren voor het kapbeleid;
- Duidelijkheid voor de burger.

Kwaliteit boven kwantiteit - Er moet bewust worden omgegaan met het vervangen en herinrichten van beeldbepalende groenvoorzieningen. Groenvoorzieningen met een hoge beeldkwaliteit moeten zo veel mogelijk in stand worden gehouden. Groenvoorzieningen die zich vele jaren hebben ontwikkeld, leveren veel meer kwaliteit aan het straatbeeld dan nieuwe groenvoorzieningen die zich nog moeten ontwikkelen.

Uniformiteit - Bij het vervangen en omvormen van groenvakken is er de komende jaren extra aandacht voor de uniformiteit van de groenvakken. Naast dat het een rustiger beeld geeft op straat is het dagelijks beheer beter uit te voeren dan bij gemengde vakken.

Aandachtspunten bij groot onderhoud en vervanging:

- *Snoeiachterstand bomen* - Een groot deel van de bomen heeft een snoeiachterstand (zie kwaliteitsbeoordeling van het boombeeld in Hst 2) waardoor op korte termijn problemen met veiligheid kunnen ontstaan.
- *Te weinig middelen voor vervangen van bomen* - Voor de lange termijn zullen er meer middelen beschikbaar moeten komen voor de vervanging van het bomenbestand. Het grootste deel van de bomen is geplant in het begin van de jaren '70 en zal rond 2020 aan vervanging toe zijn. In paragraaf 6.5 staat een inschatting van de vervangingsbehoefte voor bomen.
- *Afrozen bermen* - Op diverse plekken worden de bermen langs de hoofdwegen en in het buitengebied te hoog. Dit kan een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid.

6.4 Strategie Speelplekken

Er zijn voldoende middelen beschikbaar om de speelplekken en het straatmeubilair de komende jaren te onderhouden op het gewenste kwaliteitsniveau. Door de gedifferentieerde kwaliteitsambitie is er vanaf 2016 een klein overschot voor het beheer en onderhoud van de speelvoorzieningen, de afvalbakken¹¹ en de zitbanken. Deze middelen worden gebruikt om de tekorten bij andere beheeronderdelen op te lossen.

---

¹¹ Het beheer en onderhoud van de afvalbakken staat los van het legen van de bakken. Dit gebeurt vanuit het bestek *reiniging* en is opgenomen in het beheerplan wegen.

Speelplekken	Beschikbare middelen	Berekende kosten	Vershil zonder ontschotten	Vershil met ontschatten
2014	€ 111.330	€ 111.330	€ -	€ -
2015	€ 111.330	€ 111.330	€ -	€ -
2016	€ 111.330	€ 86.281	€ 25.049	€ -
2017	€ 111.330	€ 86.281	€ 25.049	€ -

Figuur 21 Vergelijking van beschikbare middelen en berekende kosten voor speelplekken o.b.v. begroting 2014

Dagelijks onderhoud

De (technische) kwaliteit van de speeltoestellen is voldoende. Deze wordt elke drie maanden geïnspecteerd en bij gebreken worden toestellen gerepareerd of vervangen.

Uitvoeren dagelijks onderhoud - De speeltoestellen zijn de laatste jaren niet dagelijks onderhouden (schoonmaken, verven en rechtzetten). Deze maatregelen worden de komende jaren wel uitgevoerd en zijn in het integraal bestek openbare ruimte worden opgenomen.

Hekwerken en picknicksets opnemen in areaal - In het huidige areaalbestand zijn de hekwerken en picknicksets nog niet meegenomen. Deze worden in het areaal opgenomen.

Groot onderhoud en vervanging

Continueren van huidige vervangingsstrategie - Speeltoestellen, zitbanken en afvalbakken worden vervangen als ze versleten, onveilig of niet meer voldoen aan de gebruiksfunctie. De beschikbare middelen voldoen om naast het dagelijks onderhoud een jaarlijkse vervangingsbehoefte voor de speelplekken te financieren.

6.5 Water en sloten

Er zijn voor de komende jaren voldoende middelen beschikbaar voor het dagelijks beheer van de sloten. Vanaf 2016 is zelfs een overschot. Deze middelen worden gebruikt om de tekorten bij andere beheeronderdelen op te lossen.

Water en sloten	Beschikbare middelen	Berekende kosten	Vershil zonder ontschotten	Vershil met ontschatten
2014	€ 197.918	€ 197.918	€ -	€ -
2015	€ 197.918	€ 197.918	€ -	€ -
2016	€ 197.918	€ 164.022	€ 33.896	€ -
2017	€ 197.918	€ 164.022	€ 33.896	€ -

Figuur 22 Vergelijking van beschikbare middelen en berekende kosten water en sloten (excl. VAT)

Dagelijks onderhoud

Continueren van huidige onderhoudsstrategie - De onderhoudskwaliteit van de sloten is voldoende. Het gras op de slootranden wordt gemaaid op het gewenste niveau.

Groot onderhoud en vervanging

Het gras op de slootranden zal niet zo snel hoeven te worden vervangen.

Aandachtspunten bij groot onderhoud en vervanging:

- *Herprofilering sloten* - Een deel van de sloten is toe aan herprofilering toe.

6.6 Doorkijk na 2017

De onderhoudsstrategie voor de komende vier jaar staat beschreven in dit beheerplan (paragraaf 6.2 t/m 6.4). De periode na 2017 zal een aantal aandachtspunten voor het groen, de bomen en de speelplekken opdoen. In deze paragraaf staat een aantal inschattingen voor het beheer en onderhoud van na 2017.

Vervanging

De belangrijkste inschatting is dat er de komende dertig jaar een tekort zal zijn om onderdelen in openbare ruimte te vervangen. In de berekende kosten in hoofdstuk 5 zijn alleen kosten meegenomen voor het dagelijks onderhoud en herstel en niet voor groot onderhoud en vervanging van het groen en de bomen. Het vervangen van bomen en groenperken gebeurt nu vanuit de beschikbare middelen voor het dagelijks onderhoud. Op de lange termijn leidt dit tot nog grotere tekorten voor het in stand houden van het areaal groen en bomen. Vooral voor de bomen is dit de komende jaren het geval.

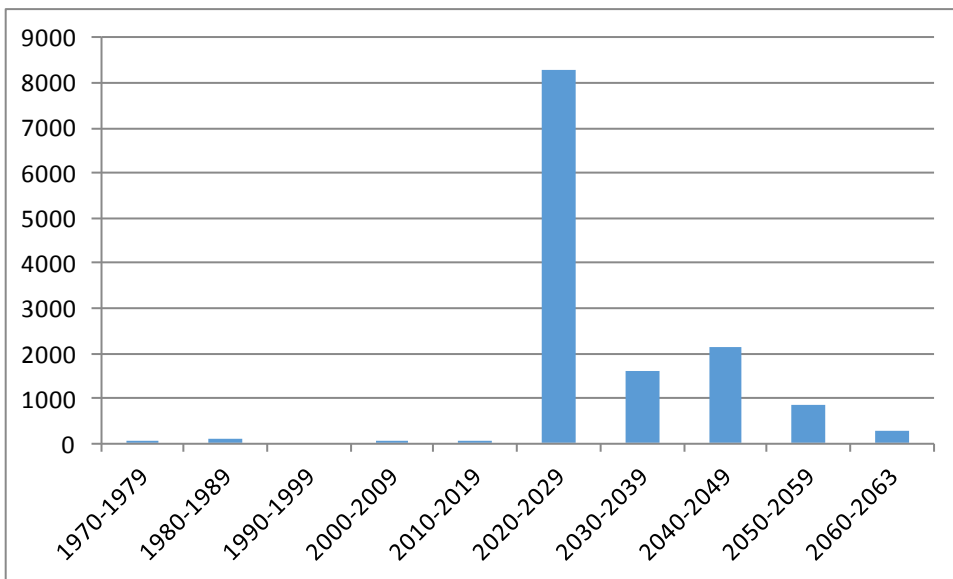
Groen

Op basis van de kwaliteitsgegevens van het groen en het omvormingsplan zijn er op korte termijn nog niet veel groenperken aan vervanging toe. Omdat het grootste deel van het groen in de bebouwde omgeving in de jaren '70 is aangelegd is een deel van de groenperken in de bebouwde omgeving (na ongeveer 40 jaar) de komende 20 jaar aan vervanging toe.

Bomen

De vervangingsbehoefte voor de bomen groeit binnen nu en 15 jaar sterk. Het grootste deel van de bomen in Loon op Zand is geplant in de jaren '70 en de afgelopen decennia is er niet gedaan aan het grootschalig vervangen van bomen. Uitgaande van een gemiddelde levensloop van 50 jaar, moeten relatief veel bomen tussen 2020 en 2029 worden vervangen.

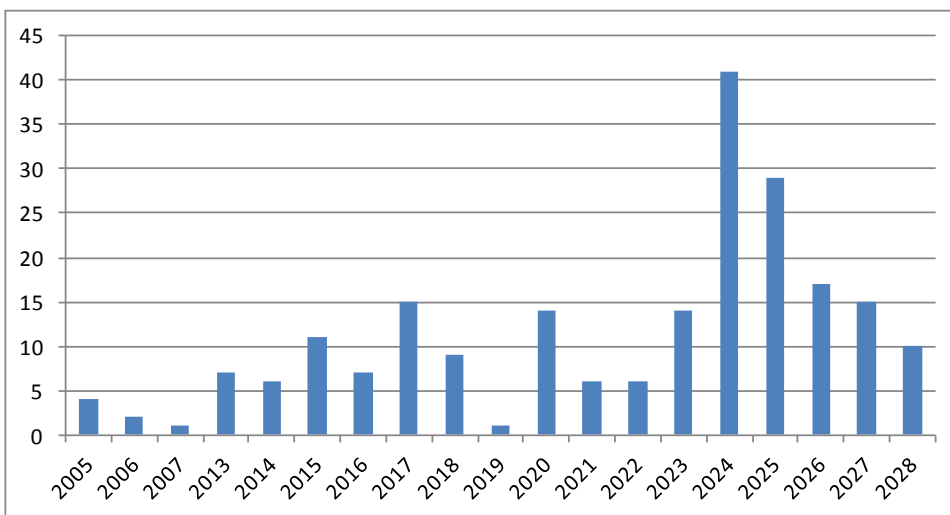

Figuur 23 Vervangingsbehoefte bomen o.b.v. geschatte aanlegjaren

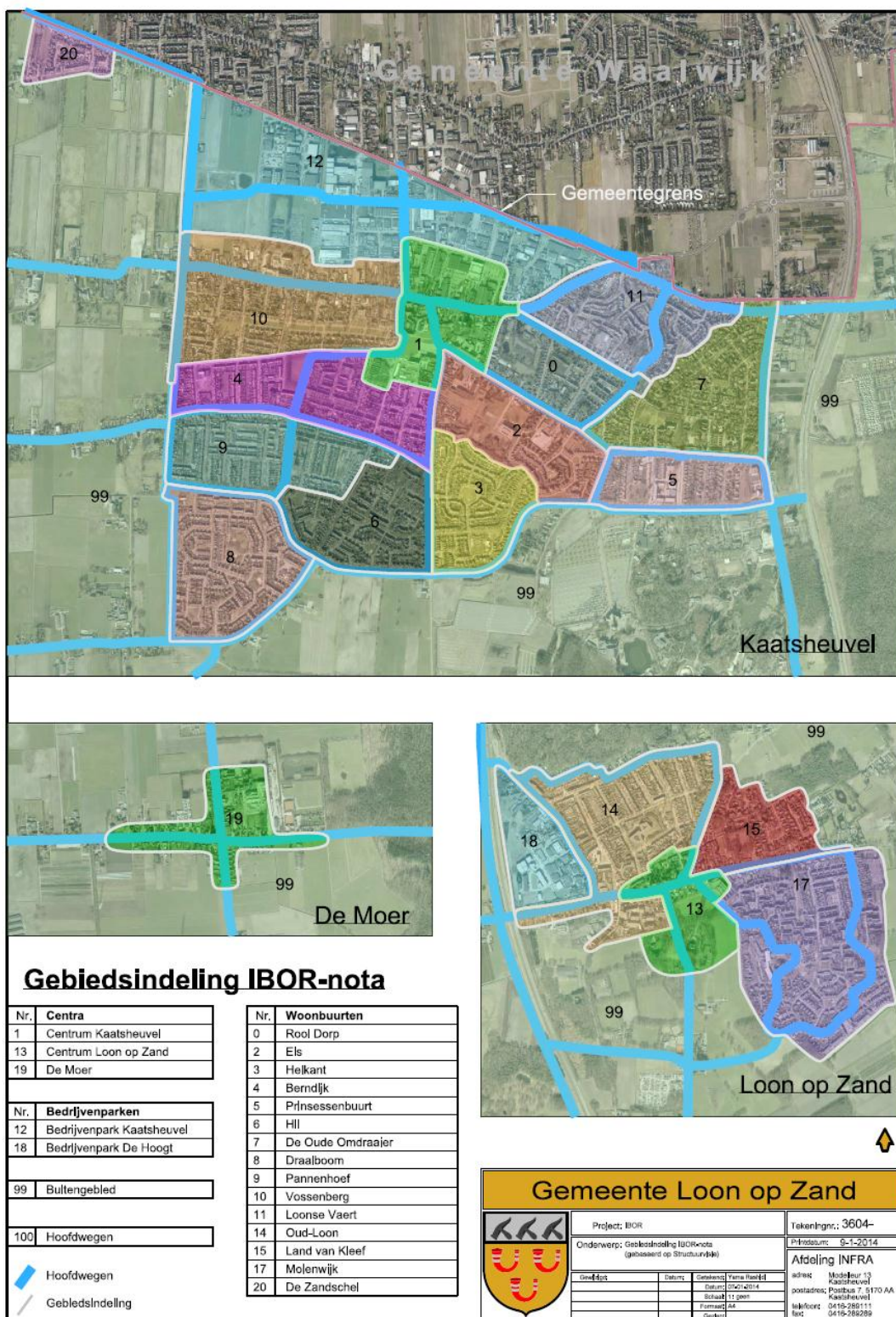
Spelen

De vervangingsbehoefte voor speeltoestellen is tot ongeveer 2023 redelijk stabiel. De beschikbare middelen voor vervanging van speeltoestellen zijn tot dan gemiddeld voldoende. Rond 2024 is er een piek voor het vervangen van speeltoestellen. De huidige beschikbare middelen zijn dan niet toereikend.

Figuur 24 Vervangingsbehoefte speeltoestellen o.b.v. geschatte aanlegjaren

Bijlage 1: Indeling functiegebieden IBOR

Bijlage 2: Arealen groen

Gebieden	Bos-plantsoen	Gras extensief	Gras intensief	Hagen	Heesters	Rozen	Eenjarige	Vaste planten	Bloembakken	Totaal	%
Wonen										327.148	24,9%
Berndijk	-	-	20.634	1.426	7.872	361	-	-	-	30.294	
De Draaiboom	-	-	13.247	711	8.696	1.141	-	-	-	23.794	
De Els	969	-	7.241	472	3.531	596	-	61	-	12.870	
De Oude Omdraaier	4.176	-	9.571	170	11.493	-	-	40	-	25.450	
Heikant	-	-	3.550	104	5.883	52	-	-	-	9.588	
Het rooi dorp	-	-	3.956	366	2.078	440	-	-	-	6.840	
Hill	576	-	7.830	721	15.717	1.322	-	-	-	26.165	
Land van Kleef	36.952	1.165	-	256	7.821	48	-	-	-	46.242	
Loonse Vaert	1.343	-	7.258	734	6.003	23	-	-	-	15.360	
Molenwyck	12.059	8.550	23.864	977	18.938	122	-	115	-	64.624	
Oud Loon	2.141	1.854	5.079	121	12.343	576	-	21	-	22.135	
Pannenhoef	166	-	6.916	806	12.356	483	-	230	-	20.956	
Prinsessenbuurt	3.122	-	7.919	32	1.940	-	-	-	-	13.013	
Vossenbergh	-	-	16.285	2.318	7.601	630	-	-	-	26.835	
Zuidhollandsedijk	18	12.209	482	199	365	-	-	-	-	13.273	
Centra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.426	0,3%
Centrum Kaatsheuvel	-	-	201	738	1.374	-	-	-	-	2.313	
Centrum Loon op Zand	41	-	870	-	514	-	-	-	-	1.425	
De Moer	-	437	-	-	167	84	-	-	-	688	
Bedrijvenparken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19.148	1,5%
Bedrijvenpark De Hoogt	-	4.979	-	-	-	-	-	-	-	4.979	
Bedrijvenpark De Kets	859	8.945	1.202	195	2.753	216	-	-	-	14.169	
Hoofdwegen	77.699	217.040	74.304	5.753	37.994	1.410	8	295	33	414.537	31,5%
Buitengebied	171.190	342.554	1.795	454	4.794	-	-	-	-	520.787	39,6%
Totaal	311.311	597.732	212.204	16.554	170.233	7.503	8	761	33	1.316.339	100%
%	23,6%	45,4%	16,1%	1,3%	12,9%	0,6%	0,0%	0,1%	0,0%	100%	

Bijlage 3: Arealen bomen

Gebieden	Boom in beplanting	Bomen in gras	Boom in verharding	Knot-, vorm- en leibomen	Totaal
Wonen					
Berndijk	175	131	76	8	390
De Draaiboom	241	180	171	16	608
De Els	89	42	2	-	133
De Oude Omdraaier	393	53	17	-	463
Heikant	178	38	216	-	432
Het rooi dorp	65	20	14	-	99
Hill	460	102	65	5	632
Land van Kleef	241	22	13	-	276
Loonse Vaert	262	67	153	11	493
Molenwyck	561	138	99	7	805
Oud Loon	271	471	41	82	865
Pannenhoef	307	27	60	2	396
Prinsessenbuurt	47	23	-	3	73
Vossenbergh	241	88	122	24	475
Zuidhollandsedijk	8	64	-	2	74
Centra					
Centrum Kaatsheuvel	16	-	18	9	43
Centrum Loon op Zand	45	13	54	22	134
De Moer	17	74	3	1	95
Bedrijvenparken					
Bedrijvenpark De Hoogt	-	-	-	-	-
Bedrijvenpark De Kets	94	70	55	-	219
Hoofdwegen	1.058	2.095	220	101	3.474
Buitengebied	276	2.966	18	23	3.283
Totaal	5.045	6.684	1.417	316	13.462
%	37%	50%	11%	2%	100%

Bijlage 4: Kwaliteit bomen

Gebieden	Aanvaard	Achterstallig	Verwaarloosd	Totaal
Berndijk	363	20		383
De Draaiboom	565	41		606
De Els	24	104	5	133
De Moer	3	76	16	95
De Oude Omdraaiër	251	197	15	463
Heikant	417	13	2	432
Het rooi dorp	39	59	1	99
Hill	592	36	1	629
Land van Kleef	162	91	21	274
Loonse Vaert	353	134	6	493
Molenwyck	397	383	25	805
Oud Loon	482	328	49	859
Pannenhoef	375	21		396
Prinsessenbuurt	36	36		72
Vossenbergh	281	185	3	469
Zandschel	5	59	5	69
Centrum Kaatsheuvel	30	13		43
Centrum Loon op Zand	88	39	7	134
Bedrijvenpark De Kets	184	26	9	219
Hoofdwegen	2.076	1.240	153	3.469
Buitengebied	591	2.252	415	3.258
Totaal	7.314	5.353	733	13.400

Bijlage 5: Arealen Speelvoorzieningen

Gebieden	Aantal speelplekken	Aantal speelobjecten
Wonen		
Berndijk	4	18
De Draaiboom	6	53
De Els	2	5
De Oude Omdraaier	0	0
Heikant	4	21
Het rooi dorp	4	12
Hill	5	24
Land van Kleef	0	0
Loonse Vaert	4	8
Molenwyck	10	31
Oud Loon	5	21
Pannenhoef	7	32
Prinsessenbuurt	1	1
Vossenbergh	3	9
Zuidhollandsedijk	2	6
Centra		
Centrum Kaatsheuvel	1	4
Centrum Loon op Zand	2	7
De Moer	0	0
Totaal	60	252

Bijlage 6: Kaarten belevingscores

Figuur 25 Beleving van het groen door bewoners. De kleuren geven de score van de beleving aan, de cijfers geven de verschillende buurten aan.

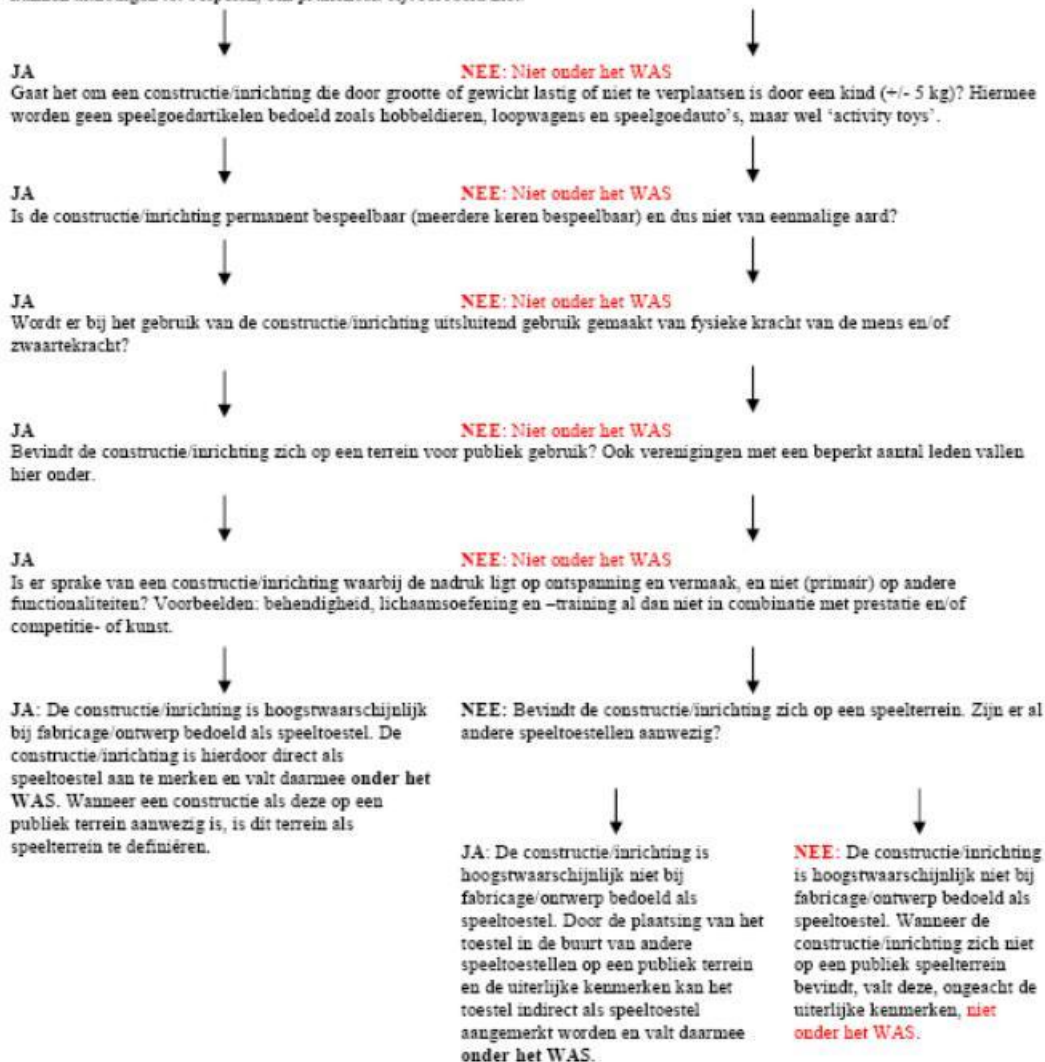

Figuur 26 De beleving van de speelvoorzieningen

Bijlage 7: Stroomschema WAS

BIJLAGE VII. STROOMSCHEMA WAS³⁵

Is er sprake van een constructie of bewerking die door uiterlijke kenmerken of eigenschappen expliciet uitnodigt tot spelen en daardoor (onaanvaardbare) speelrisico's zoals vallen, beknelling of snijden met zich mee kan brengen? Een autogersaante zou kunnen uitnodigen tot bespelen, een prullenbak bijvoorbeeld niet.

Bijlage 8: Beschikbare middelen 2014

Groen (incl. bomen)		2014
Beschikbare uitvoeringsmiddelen	€	666.032
Uitvoering eigen dienst	€	5.308
Goederen en diensten derden	€	620.724
Materiaalkosten	€	40.000
VAT		
VAT eigen dienst	€	161.070
VAT-derden	€	30.750
<i>Niet-beïnvloedbare middelen</i>		
Kapitaallasten	€	6.872
Overige kosten	€	691
Totaal	€	865.415
Spelen (incl. straatmeubilair)		2014
Beschikbare uitvoeringsmiddelen	€	111.330
Uitvoering eigen dienst	€	66.235
Goederen en diensten derden	€	4.500
Materiaalkosten	€	40.595
VAT		
VAT eigen dienst	€	8.523
Totaal	€	119.853
Water (incl. sloten)		2014
Beschikbare uitvoeringsmiddelen	€	197.918
Uitvoering eigen dienst	€	74.418
Goederen en diensten derden	€	123.500
VAT		
VAT-derden	€	2.500
Totaal	€	200.418

Bijlage 9: Kostenkengetallen

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	Basiskengetal
Groen	GR-01 Boom in beplanting	€ 6,87
Groen	GR-02 Boom in gazon	€ 8,01
Groen	GR-03 Boom in ruw gras	€ 7,72
Groen	GR-04 Boom in verharding	€ 16,34
Groen	GR-05 Gekandelaberde boom in beplanting	€ 34,98
Groen	GR-06 Gekandelaberde boom in gazon	€ 34,98
Groen	GR-07 Gekandelaberde boom in ruw gras	€ 34,98
Groen	GR-08 Gekandelaberde boom in verharding	€ 34,98
Groen	GR-09 Knotboom in beplanting	€ 7,77
Groen	GR-10 Knotboom in gazon	€ 8,97
Groen	GR-11 Knotboom in ruw gras	€ 8,97
Groen	GR-12 Knotboom in verharding	€ 17,66
Groen	GR-13 Leiboom in beplanting	€ 60,93
Groen	GR-14 Leiboom in gazon	€ 60,93
Groen	GR-15 Leiboom in ruw gras	€ 60,93
Groen	GR-16 Leiboom in verharding	€ 60,93
Groen	GR-17 Bos	€ -
Groen	GR-18 Bosplantsoen	€ 0,39
Groen	GR-19 Bossingel	€ 0,60
Groen	GR-20 Afzetheesters	€ 2,37
Groen	GR-21 Sierheesters	€ 2,46
Groen	GR-22 Bodembedekkers	€ 2,24
Groen	GR-23 Blokhaag	€ 4,87
Groen	GR-24 Losse-lijnhaag	€ 2,77
Groen	GR-25 Gras extensief	€ 0,07
Groen	GR-26 Gras intensief	€ 0,34
Groen	GR-27 Perkrozen	€ 4,99
Groen	GR-28 Eenjarigen	€ 70,33
Groen	GR-29 Vaste planten	€ 6,78
Groen	GR-30 Vaste planten vaste bloembakken	€ 2,96
Spelen	SPEL-01 Speelplek	€ 1.855,50
Water	WA-01 Sloten en watergangen smal (< 3 m)	€ 2,48
Water	WA-02 Sloten en watergangen breed (> 3 m)	€ 2,48